

Roodstenig Moskou Michail Boelgakov

Fragment uit *Moskou, het jaar '20*. Bulgakov was niet opgezet met de leefomstandigheden in het huis aan de Bolsjaja Sadovoja 10, en later in het coöperatieve appartement in het letterkundig huis in Nasjokinskii pereulok 3-5, 1924. Vertaald door Carel Schouten.

Uit de archieven van
De meester en Margarita

<http://www.masterandmargarita.eu>

Webmaster

Jan Vanhellemont
Klein Begijnhof 6
B-3000 Leuven

+3216583866
+32475260793

Roodstenig Moskou

De "Annoesjka"¹ gonst, klinkt, klettert en schommelt. Over de Kremlinoever vliegt hij naar de Christuskerk.

Het is goed bij de kerk. Wat een degelijk stuk lucht is komen te hangen boven de rivier de Moskva van de witte muren tot de vier afstotelijke rookloze pijpen, die omhoogsteken vanuit Zamoskvoretsjje².

Achter de Kerk, daar waar ooit de zware Alexander III statig troonde in harmonicalaarzen, is nu alleen een leeg voetstuk overgebleven. Een lijvige latafel, waarop niets ligt en niets zichtbaar in het vooruitzicht is. En boven het voetstuk is een lichtzuil, die zich helemaal tot aan de donkerblauwe hemel uitstrekt.

Ga maar wandelen – ik wil niet.

's Winters verdwenen de massieve treden, die vanaf het monument voeren, onder de sneeuw, en ze werden met een ijslaag bedekt. Jongetjes met losse "Ira-sigaretten" gleden op sleetjes van de sneeuwhoop omlaag en slingerden sneeuwballen naar de langsrijdende "Annoesjka". En 's zomers zijn de straatstenen bij de Kerk, de treden bij het piëdestal leeg. In de verte tekenen zich twee figuren af, ze dalen af naar de tramlijn.

De ene heeft achter zijn schouders een groene bult met riempjes. In de bult zit een rantsoen. 's Winters liep half Moskou met bulten op zijn rug. De bulten werden achter zich op sleetjes gedragen. En thans is het genoeg. Er zijn geen burgerrantsoenen.

Ontvang miljoenen – vlug naar de winkel.

De andere figuur heeft geen bult. Hij is goed gekleed. Wit zetmeel, een streepjesbroek. En op zijn hoofd zit een door onweer en storm aangedane fluwelen mutsrand. Op deze rand zit een gouden teken. Geen hamer en schop, en ook geen sikkel en hark, in elk geval geen hamer en sikkel. Een rode specialist. Hij dient niet in de ChMU³, en ook niet in de TsUS⁴. Hij dient met succes, hij is niet behoeftig. Elke dag gaat hij in de Tverstraat naar de gigantische winkel MPO⁵ (in de legendarische tijd heette het Elysée) en hij tikt met zijn vinger op het glas, waarachter schatten liggen:

- Eh-eh... twee pond...

De winkelbediende in een wit schort:

- Zegt... z-z...

Hij sneed met zijn mes, maar niet in het stuk, waarde specialist naar wees, wat verser was, maar in dat stuk dat daarnaast lag, dat er verdachter uitzag.

- Naar de kassa, alstublieft...

De bon. De dame houdt het biljet in het licht. Zonder bon worden bankbiljetten in geen geval geaccepteerd. Wie het ook mocht wezen, als eerste taak werd het in het zonlicht gehouden. En wat erop gezocht moest worden, wist niemand in Moskou. De kassa klapte open, rinkelde en at de tien miljoen roebels van de specialist op. Wisselgeld: twee biljetjes van honderd.

Een echte met watermerken, een andere, ook met watermerken, maar vals.

In de spiegelruiten van de MPO-Elyssée zijn allemaal nieuwe winkelaars. Drie pond. Vijf pond. Zwarte kaviaar glanst in potjes. Gerookte haring. Piramides van appels, sinaasappels. Een zelfkasteider plakte met zijn neus tegen een raam aan, zette grote ogen op tegen de tros-kroonluchter en de sinaasappels. Hij draait zijn hoofd om. Hij versliep zich van zijn achttiende tot zijn tweeëntwintigste!

En erlangs gaan over het afgeranselde plaveisel fietser na fietser. Motoren. Auto's. Ze fluiten, krassen, en schieten als uit mitrailleurs. Ze rijden als op autocognac. Je giet het

¹ Waarschijnlijk de naam van een tram (C.S.)

² Het gebied aan de andere kant van de Moskva (vanaf het Kremlin gezien)

³ ChMU: Economisch-materieel bestuur

⁴ TsUS: Centraal bestuur van bevoorrading

⁵ Moskouse levensmiddelenafdeling

in een automobiel, je start het en achter het automobiel komt een grijsblauwe bedrukkende rook als een pilaar.

Er vliegen geplukte, haveloze, waggelende auto's voorbij. Nu eens rijden ze met tassen, dan weer met roodkruisige helmen, en dan weer springt op leren kussens een dame in een kort jasje op, in een honderd miljoen kostende muts van de Koeznjetskij⁶. En daarnaast natuurlijk een uitgebrande muts. Een Nouveau riche. Een nepman.

Soms licht een geluidloze met lak schitterende auto voorbij. Daarin zit een gentleman van buitenlandse snit. ARA.

De koetsiers rijden nu eens in een reeks, dan weer alleen. De adem van de storm raakt ze niet. Ze zijn zoals ze in 1822 waren, en zoals ze in 2022 zullen zijn, als de paarden tegen die tijd niet zullen zijn uitgestorven. Met degenen die handelt zijn ze brutaal, met de "limoenenmensen" zijn ze dienstvaardig:

- Ik heb u vervoerd, mijnheer!

Het gewone Sovjetpubliek – een bonte veel gezichten tellende massa, die bij de Moskouse conductrices de benaming "burgers" heeft – reist in trams.

God mag weten waar ze vandaan komen, wie ze doet ontstaan, maar het worden er steeds meer en meer. Op 14 routes rijden ze tandenknarsend door Moskou.

Voor het grootste deel gaan ze niet staan, niet zitten, niet liggen. Soms is er overigens ook ruimte. Daar draait de "Annoesjka" onder de klok van de Pretsjistenskij poort.

Binnen is een conducteur, een conductrice en drie passagiers. Een drietal wachtenden komen om te beginnen machinaal in de rij. Maar plotseling viel de rij uiteen. Op de gezichten is bezorgdheid af te lezen. Men begint elkaar met ellebogen te duwen. De een grijpt naar de linker hendel, de ander tegelijkertijd naar de rechter. Ze lopen niet naar binnen, maar ze "kruipen". Ze bestormen een lege wagon. Waarom? Wat is dat? Het verschijnsel is al bestudeerd. Atavisme. De herinnering aan de tijden dat ze niet stonden maar hingen. Wanneer zakken met mensen reisden. Ga daar nu maar eens hangen! Probeer je maar met een zak van tachtig kilo op het Jaroslavl station in een wagon te persen.

- Burgers, het gaat niet met spullen.

- Ja wat hebt u... een klein bundeltje...

- Burger! Het mag niet!!! U weet er helemaal niets van!!

Een schel. Stop. Opgehoepeld.

En:

- Burgers, ontvangt u uw kaartjes. Burgers, komt u naar voren.

De burgers komen naar voren, de burgers ontvangen. De burgers, in wat dan ook gekleed. Blouses, hemden, jekjes, colbertjes. Voornamelijk jekjes – van een afschuwelijke kwaliteit, overgebleven ter herinnering aan de oorlog. Petten. Leren jassen. Aan hun voeten hebben ze grotendeels twijfelachtige afgetrapte lorren met scheve hakken. Maar er komt al lak op terecht. Korte Sovjetdames met witte lakschoentjes aan. Er gaat een gemaskerd bal door de tram.

Op de tramhaltes is er kabaal en rumoer. De altstemmen van hese buiksprekers zingen:

- Het "nieuws" van vandaag... Patriarch Tichhhhhh-a-a-an!.. Sociaal-revolutionaire... "de voo-ooravond"... net uit Berlijn verkre-e-egen...

De tram snelt voorwaarts langs het geluid van stemmen, het kabaal, het getoeter. Naar het centrum.

Hij vliegt langs een Moskouse straat. Uithangbord op uithangbord. Op een arsjien⁷. Op een sazjen⁸. De natte verf slaat op de ogen. En wat, wat zit er niet op. Alles, behalve het harde teken en de jatj⁹. Tsupvoz¹⁰. Tsustran¹¹. Mosseljprom¹². Het lezen van gedachten. De Moskouse houtafdeling. Een wijnhandel. Een oude Rykov herberg. De herberg is herrezen, maar het harde teken is hij kwijtgeraakt. De herberg "Sport". Het theater van de arbeiders. Juist. Wie werkt moet uitrusten in het theater. De productie van

⁶ Naam van een markt

⁷ Russische lengtemaat: 0,711 m.

⁸ Russische lengtemaat: 2,13 m.

⁹ Russische letters die na de revolutie uit de taal zijn gehaald

¹⁰ Tsupvoz: Centraal bestuur van militaire bevoorrading

¹¹ Tsustran: Centraal bestuur van sociale verzekering

¹² Mosseljprom: Moskouse trust voor verwerking van landbouwproductie

"sandalen". Schoeisel voor dames, kinderen en "jongetjes". De Unitorg¹³, Mostorg¹⁴ en Glavlestorg¹⁵. Centroboemtrest*.

En in een bonte mengelmoes van woorden, letters op een zwarte achtergrond is een witte figuur – het skelet van de hand gaat de lucht in. Help me! Kou. In een sleedoorndrans, in een omraming van dotted haar, is het met dodelijke schaduwen bedekte gezicht van een meisje en de door hongerstrijd verbleekte ogen. Op de foto's zijn opgezwollen kinderen te zien, skeletten van volwassenen, met huid bekleed, liggend op de grond. Je kijkt aandachtig, je stelt je voor en in je ogen wordt de dag grijs. Overigens, wie al die tijd gegeten heeft begrijpt dat niet. De nieuwe rijken rennen langs de muren en kijken niet om zich heen...

Tot laat in de nacht bruist de straat. De jochies – rode verkopers – handelen. Tegen twee uur kruipen de wijzers op de vurige ronde klok, en de Tverstraat ademt nog steeds, verroert zich, schreeuwt van tijd tot tijd. Violen in het café "Kuku" beginnen plotseling te janken. Maar het wordt stiller en er gebeurt minder. De ramen aan de steegjes doven uit... Moskou slaapt na een bonte doordeweeksedag voor een rode feestdag.

... 's Nachts bidt een specialist, terwijl hij gaat zitten, aan de Onbekende God:

- Wat kost het u? Stuur ons morgen een stortbui. Met hagel. Want er vallen toch ergens hagelstenen van twee pond. Al was het van anderhalf pond.

En hij droomt:

- Ze komen zodadelijk naar buiten, en ze nemen aanplakbiljetten mee, en hoe zal er van boven een kreet geslaakt worden...

En er valt een regenbuitje, en nogal flink. Het klettert uit doorgeroeste regenpijpen. Maar het valt op een ongerijmde tijd, die niemand van dienst is – de nacht. En de volgende morgen is er geen vuiltje aan de lucht!

En bij de poort zegt een oud wijfje tegen een ander oud wijfje:

- Het is te zien dat men in de hemel met de bolsjewieken is...

- Zo te zien wel, mijn liefste...

Om tien uur dondert over de Tverstraat een verdovende mars. Langs de geblindeerde vitrines, langs de muren, bedekt met verbleekte vlekken van rode vlaggen, loopt in nieuwe militaire hemden met rode, blauwe, oranje kleppen op de borst, met rode onderscheidingstekens, met helmen op, precies op elkaar lijkend, onder het gekletter van cimbalen, onder het geloei van trompetten compagnie na compagnie de rode infanterie. Met tweekleurige eskadrontekens komt de veelkleurige cavalerie in een draf. Pantserauto's kruipen langs.

's Avonds is het op de boulevards een gedrang. Aleksandr Sergejevitsj Poesjkin buigt zijn hoofd en kijkt aandachtig naar de Tverboulevard die aan zijn voeten gonst. Waaraan hij denkt is niemand bekend... 's Nachts branden er spandoeken. De sterren...

...En weer valt Moskou in slaap. Op de vurige klok is het drie uur. In de stilte over heel Moskou weerklinkt ieder kwartier het geheimzinnige klokkenspel van de oude toren, bij de voet waarvan de hele nacht een lamp brandt en een slapeloze wacht. Elk kwartier komt vanachter de Kremlinmuren een klokkenspel. En voor de nieuwe werkdag slaapt de straat in de wonderbaarlijke, ongehoorde, rood handelende Kitaj-gorod¹⁶.

¹³ Unitorg: Universele handel

¹⁴ Mostorg: Hoofdbestuur van Moskouse handel

¹⁵ Glavlestorg: Hoofdbestuur voor handel in bosbouw

¹⁶ Wijk in Moskou